

КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ

Знатимете

- яка різниця між позаплановою перевіркою та інституційним аудитом
- що перевірятимуть у закладах освіти
- як директору ініціювати проведення інституційного аудиту

Позапланові перевірки та інституційні аудити: яка між ними різниця, чи будуть у 2024/2025 н. р.

Руслан Гурак,
голова Державної служби
якості освіти України

З упровадженням воєнного стану КМУ припинив заходи державного нагляду (контролю). У 2023 році та на початку 2024-го діяв мораторій: не проводили ні інституційних аудитів, ні планових перевірок закладів освіти. Тим часом від громадян і колективів закладів освіти накопичувалися звернення та скарги, на які реагувати практично не було повноважень.

Лише в лютому 2024 року МОН дало старт позаплановим інституційним аудитам і перевіркам закладів освіти. Відповім на часті запитання про них.

? Чим відрізняється позапланова перевірка від інституційного аудиту?

Філософія перевірок та інституційних аудитів кардинально різна. У першому випадку — це реакція на порушення вимог законодавства та, у підсумку, вимога їх усунути. При цьому Державна служба якості освіти України (*далі* — Служба) може ініціювати перевірку, лише якщо є серйозна загроза правам, законним інтересам, життю й здоров'ю учасників освітнього процесу.

Підстав для проведення позапланової перевірки всього три:

- надійшло звернення з документальним підтвердженням порушення;
- є клопотання освітнього омбудсмена;
- настав час перевірити, чи виконано розпорядження, видане раніше.

Для проведення такої перевірки Служба чи її територіальний орган формує комісію. Вона розпочинає перевірку без попередження

закладу освіти, однак обов'язково у присутності керівника закладу або особи, яка його замінює.

Комісія може з'ясовувати лише ті питання, необхідність вивчення яких стала підставою для проведення позапланової перевірки.

В акті члени комісії фіксують виявлені порушення і встановлюють термін їх усунення. Керівник закладу освіти може додати свої зауваження. Якщо у вказаний термін заклад освіти не усуне порушення, то настає адміністративна відповідальність — попередження чи штраф.

Мета проведення інституційного аудиту зовсім інша: надати закладу освіти та його засновнику рекомендації щодо поліпшення освітніх й управлінських процесів. Звісно, у цій процедурі є частина заходів державного нагляду (контролю), бо ж експертна група вивчає діяльність і внутрішні документи закладу освіти на їх відповідність законодавству. Та це очевидна необхідність як складник вивчення рівня організації управлінського процесу.

Основна ж частина процедур інституційного аудиту присвячена вивченню діяльності закладу загальної середньої освіти за чотирима напрямками:

- освітнє середовище;
- педагогічна діяльність;
- система оцінювання учнів;
- управлінська діяльність.

За кожним напрямом визначено чіткі вимоги, критерії та індикатори, за якими експерти оцінюють діяльність закладу. Як результат, школа та її засновник отримують висновки і рекомендації щодо вдосконалення освітнього й управлінського процесів.

Уже пів року Служба проводить позапланові інституційні аудити та перевірки закладів освіти. Які типові явища в закладах освіти в умовах воєнного стану виявили?

За результатами позапланових перевірок навряд чи виведемо якісь узагальнення, бо це — суто реакція на ту чи ту скаргу. А от за результатами інституційних аудитів, які провели в березні-травні цього року, зробили висновки (*див. Додаток*).

По-перше, цій процедурі довіряють засновники, керівники й педагогічні колективи шкіл. Про це свідчать їхні заяви на проведення інституційних аудитів у позаплановому порядку. Так, із 45 інституційних аудитів 24 відбулися за заявою керівників закладів освіти, 20 — з ініціативи засновників, а 1 — за рішенням педагогічної ради. Це було свідоме бажання отримати від освітніх експертів чіткі поради щодо вдосконалення роботи їхніх шкіл у непростих умовах воєнного стану.

У більшості закладів освіти, де відбувся інституційний аудит, освітнє середовище та система оцінювання результатів навчання учнів потребують покращення. Водночас педагогічна діяльність й управлінські процеси в половині закладів оцінено на достатньому рівні.

Позитивні тенденції проглядаються в питаннях налагодження співпраці між учасниками освітнього процесу, запобігання насильству, формування відносин довіри, прозорості, дотримання етичних норм, а також ефективної кадрової політики й академічної доброчесності. У більшості закладів освіти виконання цих вимог оцінено на достатньому рівні.

Найпроблемнішими виявилися питання безпеки учасників освітнього процесу. У 72% випадків територія та приміщення шкіл доступні для сторонніх осіб. Тож громади мають докласти зусиль, щоб виправити цей суттєвий недогляд, зважаючи, що країна перебуває в умовах війни з підступним ворогом.

Частина засновників чомусь не приділяє належної уваги облаштуванню майданчиків для учнів початкової школи. 31% закладів освіти не мають таких середовищ, де діти могли б проводити час окремо від старшокласників.

Якщо говорити про укриття, то 65% закладів освіти облаштували найпростіші з них. Місткість 74% захисних споруд відповідають кількості учнів. Однак у 49% шкіл не створено умов для проведення навчальних занять в укриттях під час повітряної тривоги.

Оскільки цьогогоріч на облаштування укриттів виділено значні бюджетні кошти, засновники мають змогу виправити ситуацію у своїх громадах. Приміром, на вебресурсі «Моя Фортеця» зібрано всю необхідну інформацію, що допоможе керівникові закладу освіти пройти шлях від проекту укриття до початку його будівництва.

Які плани щодо інституційних аудитів на перше півріччя нового навчального року?

Оскільки на час воєнного стану Служба має повноваження проводити лише позапланові інституційні аудити, то все залежить від волі педагогічних колективів і громад.

На початок нового навчального року вже погоджено проведення інституційних аудитів у понад 50 закладах загальної середньої освіти. Якщо й надалі ініціатива від керівників закладів освіти та від засновників триматиметься з такою динамікою, то в підсумку очікуємо на понад 80 інституційних аудитів цьогогоріч. Тобто з урахуванням аудитів, проведених у першому півріччі, їх буде понад 120.

За результатами інституційного аудиту школа отримує висновок про якість освітньої діяльності та управлінських процесів і рекомендації щодо вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Якщо керівник закладу освіти чи його засновник хочуть ініціювати інституційний аудит, то слід подати заяву до територіального органу Служби. Але потрібно обов'язково обґрунтувати причину, навіщо проводити таке зовнішнє оцінювання освітнього та управлінського процесів у закладі освіти.

**Рівні оцінювання освітнього та управлінського процесів ЗЗСО
за напрямами й вимогами**
(за результатами 45 інституційних аудитів, проведених у березні-травні 2024 року)

Напрями	Вимоги	Рівні оцінювання			
		низький	вимагає покращення	достатній	високий
1. Освітнє середовище закладу освіти	1.1. Забезпечення здорових, безпечних і комфортних умов навчання та праці	0%	63%	34%	3%
	1.2. Створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства й дискримінації	6%	29%	63%	3%
	1.3. Формування інклюзивного, розвивального й мотивувального до навчання освітнього простору	3%	63%	31%	3%
2. Система оцінювання результатів навчання учнів	2.1. Наявність системи оцінювання результатів навчання учнів, яка забезпечує справедливе, неупереджене, об'єктивне й добросовісне оцінювання	3%	54%	37%	6%
	2.2. Систематичне відстеження результатів навчання кожного учня та надання йому (за потреби) підтримки в освітньому процесі	6%	51%	41%	3%
	2.3. Спрямованість системи оцінювання результатів навчання учнів на формування в них відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання	3%	66%	29%	3%
3. Педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти	3.1. Ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей учнів	3%	51%	40%	6%

Напрями	Вимоги	Рівні оцінювання			
		низький	вимагає покращення	достатній	високий
	3.2. Постійне підвищення професійного рівня й педагогічної майстерності педагогічних працівників	3%	46%	34%	18%
	3.3. Налагодження співпраці з учнями, їхніми батьками, працівниками закладу освіти	0%	14%	69%	18%
	3.4. Організація педагогічної діяльності на засадах академічної доброчесності	3%	46%	46%	6%
4. Управлінські процеси закладу освіти	4.1. Наявність стратегії розвитку та системи планування діяльності закладу, моніторинг виконання поставлених завдань	12%	49%	34%	6%
	4.2. Формування відносин довіри, прозорості, дотримання етичних норм	3%	23%	66%	9%
	4.3. Ефективність кадрової політики й забезпечення можливостей для професійного розвитку педагогічних працівників	3%	23%	63%	11%
	4.4. Організація освітнього процесу на засадах людиноцентризму, ухвалення управлінських рішень на основі конструктивної співпраці учасників освітнього процесу, взаємодії закладу освіти з місцевою громадою	0%	46%	49%	6%
	4.5. Формування та забезпечення реалізації політики академічної доброчесності	6%	26%	63%	6%